

Štát - Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska (Veľká Británia) :)

Dejiny Veľkej Británie

Roku 43 n. l. - Britániu obsadili Rimania a začlenili ju do svojej ríše.

Roku 400 n. l. - Rimania odišli z Británie.

Asi okolo roku 500 n. l. - misionári z Európy priniesli do krajiny kresťanstvo.

Asi roku 870 n. l. - Britániu dobyli Vikingovia.

Roku 1066 - bitkou pri Hastingsse ovládli Britániu Normani.

Roku 1215 - bola podpísaná Veľká listina (Magna Charta bola dohodou medzi anglickým kráľom a vysokou šľachtou. Podľa nej kráľ nesmel vymáhať od šľachticov dane. Bol to dôležitý krok, ktorý znamenal, že aj králi musia dodržiavať isté zákony.).

Roku 1282 - anglický kráľ Eduard I. (1239-1307) dobyl Wales.

Roku 1485 - Henrich VII. (1457-1509) sa stal prvým kráľom z rodu Tudorovcov.

Roku 1536 - bol Wales bol definitívne zlúčený s Anglickom.

Roku 1588 - Anglicko porazilo španielske vojnové loďstvo kráľa Filipa II. (1527-1598).

V rokoch 1642-1649 - prebehla Anglická buržoázna revolúcia (občianska vojna).

Roku 1660 - anglickým kráľom sa stal Karol II. (1630-1685).

Roku 1707 - zákonom o únii sa spojili Anglicko (v ňom aj Wales) a Škótsko. Bol zavedený názov Veľká Británia.

V 18. storočí - začala Priemyselná revolúcia.

Roku 1707 - zákon o únii zjednotil Anglicko a Škótsko do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie.

Roku 1776 - vyhlásenie americkej nezávislosti viedlo k strate severoamerických kolónií.

Roku 1801 - vznikla únia Írska so Spojeným kráľovstvom.

Roku 1815 - vypukla hospodárska kríza. Napoleonské vojny sa skončili bitkou pri Waterloo.

Roku 1819 - „Paterloo“ - masaker na Námestí sv. Petra v Manchestri. Vojsko zasiahlo proti masovému zhromaždeniu žiadajúcim sociálne reformy.

V rokoch 1820-1830 - Robert Peel (1788-1850) zreformoval trestný zákonník.

Roku 1824 - boli zrušené protiodborárske zákony.

Roku 1829 - Peel založil Metropolitnú políciu a zákon o zrovnoprávnení katolíkov zrušil obmedzenia zo 17. storočia.

Roku 1832 - bola prijatá čiastková volebná reforma.

V rokoch 1833-1853 - zákon o práci v továrňach obmedzil prácu detí, boli zriadené dielne pre chudobných.

Roku 1833 - bolo zrušené otrokárstvo na celom území Britského impéria.

Roku 1834 - tzv. „tolpuddleskí martýri“ boli obvinení z nezákonnej odborárskej činnosti.

Roku 1835 - bol prijatý zákon o miestnej samospráv, tzv. Tamworthský manifest a toryovia sa premenovali na konzervatívov.

Roku 1836 - tolpuddleských martýrov omilostili.

Roku 1837 - zasadla na trón kráľovná Viktória (1819-1901).

Roku 1838 - začalo organizovanie robotníckej triedy v chartistickom hnutí požadujúcom hlboké sociálne reformy.

Roku 1842 - banský zákon zakázal ženám a deťom do 10 rokov pracovať v podzemí.

Roku 1844 - vzniklo prvé spotrebiteľské bratstvo „Pionieri z Rochdalu“. Toto môžeme označiť za počiatky družstevného hnutia.

V rokoch 1845-1846 - zemiakový hladomor v Írsku.

Roku 1846 - John Peel odvolal obilné zákony, čo znamenalo pokles britského poľnohospodárstva.

Roku 1851 - sa konala Svetová výstava v Londýne.

V rokoch 1854-1856 - prebehla bola Krymská vojna.

Roku 1858 - parlament zrušil britskú Východoindickú spoločnosť. India sa stala súčasťou Britského impéria.

Roku 1867 - reforma volebného zákona (aj v roku 1844) umožnila voliť všetkým pracujúcim mužom. Bol prijatý zákon o britskej Severnej Amerike. Kanada ako prvá britská kolónia získala štatút domínia.

Roku 1868 - prvý národný kongres britských odborových rád (TUC).

Roku 1870 - bol prijatý zákon o anglickom základnom školstve.

Roku 1875 - bol prijatý zákon o zamestnancoch a pracujúcich umožnil postaviť hliadky proti štrajkokazom.

V rokoch 1899-1902 - prebiehali Búrske vojny.

Roku 1900 - nezávislá labouristická strana (socialisti) a tradeunionisti spoločne založili Výbor labouristických zástupcov (LRP).

Roku 1904 - Anglicko podpísalo s Francúzskom Entente Cordiale (Srdečnú dohodu).

Roku 1906 - zákon o obchodnopracovných sporoch rozšíril práva tradeunionistov. Výbor labouristických zástupcov sa pretransformoval na Labour Party (Strana práce).

Roku 1907 - bola podpísaná Trojdohoda.

Roku 1908 - prijatý penzijný zákon zabezpečil dôchodok všetkým ľuďom nad 70 rokov.

Roku 1911 - parlamentný zákon obmedzil platnosť práva veta lordom na dva roky.

V rokoch 1914-1918 - prebehla 1. svetová vojna.

Roku 1919 - uskutočnila sa vojna v Írsku.

Roku 1920 - na základe Verailleskej a Sevrèskej mierovej zmluvy Británia získala bývalé nemecké kolónie a niektoré dovtedajšie turecké dŕžavy na Blízkom východe. Británia vstúpila do Spoločnosti národov. Zákon o írskej vláde pričlenil Severné Írsko k Británii.

Roku 1921 - mierová zmluva skončila vojnou s Írskom. Vznikol Slobodný írsky štát.

Roku 1924 - Ramsay Mac Donald (1866-1937) zostavil prvú labouristickú vládu.

Roku 1926 - sa konal generálny štrajk proti znižovaniu miezd.

Roku 1929 - postihla Britániu Veľká hospodárska kríza.

Roku 1931

- vznikol Commonwealth (Britské spoločenstvo národov),
- sa nezamestnanosť zvýšila na 3 milióny, boli zavedené prísne ochranné opatrenia.

Roku 1936 - Eduard VIII. (1894-1972) nastúpil na trón, ale abdikoval, aby sa mohol oženiť s rozvedenou ženou, Wallis Simpsonovou (1896-1986) zo Spojených štátov amerických. Kráľom sa stal Juraj VI. (1895-1952).

Roku 1938 - bola podpísaná Mnichovská dohoda. Neville Chamberlain (1869-1940) podpísal dohodu o „mieri na tento čas“.

Roku 1939 - vypukla 2. svetová vojna.

Roku 1940 - rezignácia Chamberlaina, kreslo predsedu vlády obsadil Winston Churchill (1874-1965).

Roku 1945 - spojenci porazili vojská Osi, Británia vstúpila do Organizácie spojených národov (OSN). Labouristická strana vyhrala voľby pod vedením Clementa Attleeho (1883-1967), v krajine sa uskutočnili sociálne reformy a začal program znárodňovania.

Roku 1949 - krajina vstúpila do Severoatlantickej aliancie (NATO).

V rokoch 1950-1951 - Británia vstúpila do Kórejskej vojny.

Roku 1951 - sa konzervatívci vrátili k moci, predsedom vlády sa stal Churchill.

Roku 1956 - Egypt obsadil Suezký prieliv, Británia a Francúzsko reagovali vojenskou silou, ale tlak medzinárodného spoločenstva ich donútil stiahnuť vojenské jednotky.

Roku 1960 - Británia vstúpila do Európskeho spoločenstva voľného obchodu (EFTA).

Roku 1963 - Francúzsko vetovalo britskú žiadosť o pripojenie k Európskemu hospodárskemu spoločenstvu (EHS).

Roku 1964 - ekonomické problémy v krajine. Labouristi pod vedením Harolda Wilsona (1916-1995) sa dostali k moci.

Roku 1967 - bola opätovne zamietnutá britská žiadosť o vstup do EHS.

Roku 1970 - konzervatívci prevzali moc pod vedením Edwarda Heatha (1916-2005).

Roku 1972 - Londýn prevzal priamu vládu nad Severným Írskom.

Roku 1973 - Británia vstúpila do EHS, v krajine sa odohrali robotnícke nepokoje.

Roku 1974 - sa konal štrajk baníkov. Z dôvodu úspor elektrickej energie bol zavedený trojdňový pracovný týždeň. Labouristi vyhrali voľby pod vedením Wilsona.

Roku 1976 - kreslo predsedu vlády obsadil James Callaghan (1912-2005).

Roku 1977 - bola podpísaná zmluva medzi liberálmi a labouristami.

Roku 1979 - občania v referende odmietli širšiu samosprávu Škótska a Walesu. Margaret Thatcherová (1925) sa stala prvou ženou vo funkcii premiéra.

Roku 1981 - sa uskutočnili nepokoje v mestách.

Roku 1982 - nezamestnanosť sa zvýšila na 3 milióny. Prebehla vojna s Argentínou o Falklandské ostrovy. Vznikla Sociálnodemokratická strana (SDP).

V rokoch 1980-1990 - vláda spustila program rozsiahlej privatizácie.

V rokoch 1984-1985 - na základe anglo-írkej zmluvy bola vytvorená Dozorná rada Severného Írska.

Roku 1987 - SDP sa zlúčila s liberálmi, aby vytvorili stranu liberálnych demokratov. Začal sa budovať tunel pod Lamanšským prielivom.

Roku 1990 - vypukli nepokoje v Londýne. Boli vyvolané zavedením osobnej dane („daň z hlavy“). Thatcherová rezignovala a nahradil ju John Major (1943). Britské jednotky boli vyslané do Perzského zálivu, vstup krajiny do Európskeho systému výmenných sadzieb (ERM).

Rok 1991 - znamenal koniec Vojny v Perzskom zálive.

Roku 1992 - konzervatívci zvíťazili štvrtýkrát za sebou. John Smith vystriedal Neila Kinnocka (1942) vo vedúcej pozícii Labouristickej strany. Británia vystúpila s ERM, značný odpor proti zastaveniu ťažby uhlia.

Roku 1993 - pokračovala recesia. Deklarácia z Downing Street vyhlásená britskými a írskymi vodcami pomohla dosiahnuť mier v Severnom Írsku.

Roku 1994 - nečakane zomrel John Smith (1938-1994), nahradil ho Tony Blair (1953). Porážka konzervatívcov vo voľbách do miestnych zastupiteľstiev a európskeho parlamentu.

Roku 1995 - tzv. „odporný“ škandál otriasol verejnosťou a dôvera obyvateľstva k poslancom a parlamentu poklesla. Konzervatívci utrpeli najväčšiu porážku v dejinách vo voľbách do miestnych zastupiteľstiev.

Roku 1997

- výsledkom jednoznačného víťazstva Labouristickej strany vo voľbách bolo, že Blair sa stal najmladším predsedom vlády od roku 1812,

- došlo k tragickej smrti princeznej Diany (1961-1997),

- vznikli poloautonómne parlamenty Škótska a Walesu.

Roku 1999 - bolo ako súčasť mnohonárodného kontingentu vyslaných do Kosova 12 000 britských vojakov.

Roku 2001 - druhé výrazné víťazstvo labouristov. Británia sa stala hlavným spojencom USA v boji proti medzinárodnému terorizmu.

Dejiny Severného Írska

Roku 1920 - Severné Írsko sa stalo samosprávnou provinciou Veľkej Británie. Vypukli nepokoje v Derry.

Roku 1968 - sa konali pochody za občianske práva katolíkov opakovane narúšané demonštráciami unionistov.

Roku 1969 - bola IRA rozdelená na dočasnú a oficiálnu frakciu. Do Severného Írska (Ulsteru) vstúpila britská armáda.

Roku 1970 - bola zavedená internácia.

Roku 1972 - „Krvavá nedeľa“ = 13 katolíkov bolo zastrelených britskými vojskami počas demonštrácie za občianske práva v Derry. Londýn prevzal priamu vládu nad Severným Írskom.

Roku 1973 - katolíci bojkotovali hlasovanie o štatúte Severného Írska. 57,4 % hlasov bolo za úniu.

Roku 1974 - bola obnovená samospráva, protestantskí robotníci podnikli generálny štrajk s výzvou na rezignáciu Výkonnej rady Severného Írska. Priama nadvláda bola obnovená, zákon o ochrane voči terorizmu postavil IRA mimo zákona a policajtom poskytol právo zadržať osoby „podozrivé z teroristických aktivít“.

Roku 1981 - v marci uväznený člen IRA Bobby Sands (1954-1981) začal držať hladovku, čím chcel vybojovať politický štatút pre väzňov IRA. Aprílové Sandsovo zvolenie do parlamentu viedlo k odsúhlaseniu zákona, ktorý zakazoval väzňom odsúdeným na viac ako 1 rok vstup do politického života. V máji Sands zomrel.

Roku 1982 - bol ustanovený 78-členný parlament, ale schôdze bojkotovali katolíci aj protestanti.

Roku 1984 - bombový atentát IRA na hotel v Brighton (Anglicko) počas zjazdu Konzervatívnej strany.

Roku 1985 - jedenásť unionistických poslancov rezignovalo pre Anglicko-írsku zmluvu, ktorá zabezpečila pre Severné Írsko Poradnú radu.

Roku 1986 - bol rozpustený parlament. Bola odhalená taktika ulsterskej polície Strieľaj a zabi.

Roku 1988 - Thatcherová zaviedla zákaz mediálnej prezentácie členov strany Sinn Féin.

Roku 1991 - vykonaný útok na úrad vlády (Downing Street 10).

Roku 1993 - britská vláda rokovala s IRA, deklarácia o dohode o mieri.

Roku 1994 - Sinn Féin odmietla deklaráciu.

Roku 1997 - britská vláda rokovala so Sinn Féin, jej predstaviteľ Garry Adams (1948) bol pozvaný na Downing Street 10.

Roku 2001 - po lete plnom násilností sa začalo odzbrojovanie IRA. Britské jednotky sa začali sťahovať z kľúčových pozícií.

Angličania

Národ tvoriaci väčšinu obyvateľov Veľkej Británie, žijú aj v Írsku a v zámorí (v bývalých kolóniách). Jazyk patrí k západogermánskej skupine indoeurópskej rodiny, ako materským alebo ako druhým jazykom ním hovorí asi 700 miliónov ľudí, je aj najrozšírenejším komunikačným jazykom na svete. Veriaci sú kresťania (anglikáni a katolíci). Na etnogenézii Angličanov sa podieľali keltské kmene (Britonovia a iné), ktoré na Britské ostrovy prišli

asi v polovici 1. tisícročia p.n.l. V 5.-6. storočí n.l. sa do Británie sťahovali germánske kmene (Anglov, Jutov, Sasov a iné), ktoré Kelti čiastočne asimilovali a čiastočne ich vytlačili do horských oblastí Škótska, Walesu a Cornwallu. V 7.-10. storočí sa vytvorila anglosaská národnosť, ovplyvnená Normanmi, ktorí v 11. storočí dobyli Anglicko. Behom 13.-14. storočia vznikla asimiláciou Anglosasov a Normanov národnosť Angličanov, ktorí sa v 17.-18. storočí konštituovali na národ. Historický vývoj sa odrazil i v kultúre a spôsobe života. Udržali sa tradičné formy bývania, bohatý folklór a iné. Angličania tvorili jadro prvých európskych prisťahovalcov do Severnej Ameriky, Austrálie a na Nový Zéland a rozhodujúcou mierou sa podieľali na formovaní novodobých národov v týchto oblastiach.

Íri

Keltský národ v Írsku (Írska republika a Severné Írsko), časť ich žije aj v Anglicku a Škótsku. V dôsledku masovej emigrácie v 19. a na začiatku 20. storočia, žijú silné menšiny najmä v USA, Kanade, Austrálii a inde. Väčšina Írov je bilingválna (írština a angličtina), po írsky hovorí iba malé percento obyvateľov. Írština patrí ku goidelskej skupine keltskej vetvy indoeurópskej rodiny. V staroveku používali vlastné hláskové písmo, tzv. ogham; od 7. storočia sa píše latinkou (najstaršie písomné pamiatky sa zachovali z 8. storočia). Veriaci sú väčšinou katolíci, časť sú protestanti (hlavne v Severnom Írsku); christianizovaní boli od 5. storočia. Sú potomkovia keltských kmeňov. V 4.-6. storočí n.l. časť Keltov odišla do Škótska (Gaelovia, Škóti), zbytok vytvoril v priebehu 8.-12. storočia írsku národnosť, na jej etnické zloženie mali vplyv Normani (od 9. storočia) a Anglosasi (od 12. storočia). Ako národ sa Íri formovali v 18.-19. storočí v priebehu odboja proti britskej nadvláde. Dodnes sa udržiavajú niektoré prvky tradičnej kultúry a spôsob života (napríklad systém osídlenia, tzv. bail: forma susedskej občiny a súčasne i administratívna jednotka), do začiatku 19. storočia sa udržiavali aj zbytky rodového zriadenia.

Tradičným spôsobom obživy je poľnohospodárstvo, pastierstvo a rybolov, asi 1/3 Írov pracuje v priemysle.

Mali by ste vedieť, že:

- vo Veľkej Británii a v Írsku (ale aj na Cypre a na Malte) sa autom jazdí nie vpravo ako u nás, ale vľavo. Preto majú auta volant na opačnej strane.

[Ako sa správať v cudzine](#)

UNITED KINGDOM
 0 km 3.5 70 10.5 km
 © 2009 Ezilon.com All Right Reserved

■ National Capital (2,765,000 in)

○ over 1,000,000

○ over 500,000

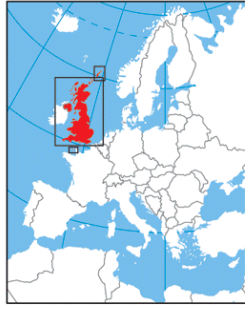
○ over 200,000

○ over 50,000

○ other main city

○ other city

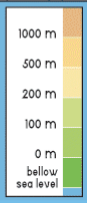
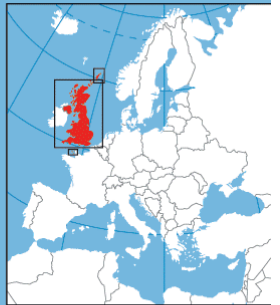
● Capital of country

UNITED KINGDOM
 0 km 3.5 70 10.5 km
 © 2009 Ezilon.com All Right Reserved

- National Capital (2,765,000 in 2001)
- over 1,000,000
- over 500,000
- over 200,000
- over 50,000
- other main city
- other city
- Capital of country

Zdroje

Prevzaté a upravené z:

- James Hugnes, *Velká všeobecná ilustrovaná encyklopédia*, Mladé letá 2002, ISBN 80-06-01235-0,
- Václav Hubinger, František Honzák, Jiří Polišenský, *Národy celého světa*, Mladá fronta, Praha 1985,
- Anton Matula, László Mari, Ladislav Tolmáči, Terézia Tolmáčiová, *Lexikón štátov a území sveta*, MAPA Slovakia Bratislava 2001, ISBN 80-8067-023-4.

Zdroje obrázkov

- Vlajky prevzaté a upravené z: <http://www.statnevlajky.sk/>,
- Polohy štátov prevzaté a upravené z: <http://www.zemepis.com/A-Z.php>,
- Mapy prevzaté a upravené z: <http://www.ezilon.com/maps/>.